Εκλογές: Δεν πάμε πουθενά. Είμαστε Γιακωβίνοι

Το περιοδικό μας κάνει την εμφάνισή του σε μια πολύ δύσκολη συγκυρία για την ελληνική αριστερά και κοινωνία. Αν και η τελική εκλογική νίκη της ΝΔ ήταν διαφαινόμενη, κανείς δεν περίμενε τα αποτελέσματα της 21ης Μαΐου. Πρώτον, κανείς δεν περίμενε ότι η ΝΔ θα έχει τέτοια συσπείρωση από την πρώτη Κυριακή και ότι μάλιστα θα βγει ενισχυμένη σε σχέση με τις εκλογές του 2019. Δεύτερον, κανείς δεν περίμενε ότι η εκλογική επιρροή του Σύριζα θα μειωνόταν σε τέτοιο βαθμό. Τρίτον, πολύ λίγοι περίμεναν ότι το ΜέΡΑ25 θα βρεθεί εκτός Βουλής με τη χαλαρή ψήφο της απλής αναλογικής. Μόνο παρήγορο θα μπορούσε να είναι η ενίσχυση του ΚΚΕ, αν το ΚΚΕ δεν έβλεπε την υπόλοιπη αριστερά ως αντίπαλο. Αυτά τα αποτελέσματα χρειάζονται άμεση ερμηνεία προκειμένου να μπορέσουμε να προσανατολιστούμε αφενός στη μάχη των εκλογών του Ιουνίου και αφετέρου στο νέο τοπίο που μάλλον σχηματίζεται.

Πολύ συμπυκνωμένα και σχηματικά, θα μπορούσαμε να πούμε ότι έκλεισε ο εκλογικός κύκλος του 2012, όπως έκλεισε και ο αντιμνημονιακός πολιτικος κύκλος. Αυτό δεν συνέβη τώρα, συνέβη το 2015 με τον μνημονιακό συμβιβασμό της κυβέρνησης Σύριζα μετά το δημοψήφισμα, την εκλογική επικύρωση της επιλογής Τσίπρα στις εκλογές του Σεπτεμβρίου και τη συντριβή της ΛΑΕ. Πρέπει όμως να το επαναλάβουμε, γιατί δεν έκαναν τότε όλοι αυτή την ανάγνωση. Γίνεται τώρα πιο καθαρό με την ελεύθερη πτώση και του Σύριζα. Πηγαίνουμε επίσης σε μια προμνημονιακή «παλινόρθωση», με τον έναν τουλάχιστον πόλο του δικομματισμού ισχυρότερο, όπως ήταν πριν αμφισβητηθεί κινηματικά και πολιτικά από τον κύκλο ριζοσπαστικών αγώνων που θα μπορούσαμε να ανιχνεύσουμε πίσω στον Δεκέμβρη του 2008. Αυτό επίσης δεν συνέβη τώρα, αφού η ΝΔ επαναπάτρισε τους ψηφοφόρους του 2009 ήδη από το 2019. Τώρα όμως παγιώνεται. Το ερώτημα είναι εάν βρισκόμαστε και στο οριστικό τέλος της μεταπολίτευσης εκλογικά και πολιτικά, ειδικά με τον ορίζοντα διαμόρφωσης ενός μονοκομματικού επί της ουσίας συστήματος εξουσίας. Θα πρέπει να βρούμε περισσότερες λέξεις για να τα περιγράψουμε αυτά.

Ας είναι όμως ένας άξονας η υλικότητα. Ξεχνάμε συχνά ότι οι πολιτικές έχουν υλικότητα. Για την ακρίβεια, εγγράφονται στα σώματά μας. Είναι σημαντικό να το θυμόμαστε αυτό. Πολλές φορές γίνεται συζήτηση για την πολιτική σαν να πρόκειται για σκάκι, για κάποιο παίγνιο, για πεδίο εφαρμογής εγχειριδίων, έτσι από μεγάλη απόσταση. Αυτό είναι άλλωστε το βλέμμα του κράτους κατά τη νεωτερικότητα, το βλέμμα του γεωπόνου σε κάποιο εγχειρίδιο αγροτικής παραγωγής, ο χάρτης που βάφεται μπλε, διάφορα νούμερα. Δεν έχουμε να κάνουμε με νούμερα όμως. Το πόσες ώρες εργαζόμαστε, η γονεϊκή άδεια, η ασφάλεια στα τρένα ή στις ΜΕΘ, είναι κάτι πολύ περισσότερο, κάτι

ποιοτικά διαφορετικό. Ας μην το ξεχνάμε αυτό όταν αναλύουμε ποσοστά, αν γίνεται, ας υπάρχει έστω σαν υπόμνηση.

Το πρώτο που είναι χρήσιμο να σημειώσουμε είναι την υλικότητα των ιδεών ή διαφορετικά την υλικότητα της ηγεμονίας. Η ΝΔ έχει ξοδέψει κάποια δισεκατομμύρια για την ηγεμονία της και αυτό είχε αποτέλεσμα. Η ΝΔ επίσης έχει συνεχίσει τις μνημονιακές τομές, την πολιτική του σοκ, τη νεοφιλελεύθερη επανάσταση στη συμβιωτική συνάντησή της με τον νεοσυντηρητισμό. Η ψήφος στη ΝΔ μπορεί να μην είναι «θετική-πανηγυρική» και από αυτή την άποψη ήταν πραγματικά βουβές εκλογές. Όμως, ας μην υποτιμούμε τη δυναμική της. Δεν είναι απλώς ότι ελέγχει τα ΜΜΕ ή το βαθύ κράτος (που το κάνει) — πολύ περισσότερο, η ΝΔ αποτελεί ένα ηγεμονικό σχέδιο που συνενώνει τα ξέφρενα όνειρα της άρχουσας τάξης με τις προσδοκίες των «φρικτών μικρομεσαίων που ξεσαλώνουν» αλλά και τις σεμνές ελπίδες τμημάτων των λαϊκών τάξεων για σταθερότητα. Τα αποτελέσματα της σε Β’ Πειραιά και δυτικό τομέα, δείχνουν ότι ενισχύεται η τελευταία πλευρά και αυτό είναι ανησυχητικό. Η δε άκρα δεξιά δεν έχει απλώς κανονικοποιηθεί αλλά αποτελεί πλέον σημαντική συνιστώσα της ΝΔ και οι ακροδεξιές πολιτικές θεσμοθετούνται και αποτελούν τη νέα πραγματικότητα. Κοντά στο 10% είναι άλλωστε και το ποσοστό της άκρας δεξιάς εκτός ΝΔ, που την τραβάει σε μια ανάλογη ακροδεξιά ριζοσπαστικοποίηση.

Πάντοτε οι κρατικές πολιτικές παράγουν νέες κοινωνικές πραγματικότητες και σε πείσμα μιας παραμυθητικής αφήγησης, η καταπίεση δεν συνεπάγεται αυτομάτως μεγαλύτερη αντίδραση. Αντιθέτως, αυτό που δείχνει η ιστορική και διεθνής εμπειρία είναι ότι καθεστώτα σαν και αυτό που οικοδομείται στη χώρα μας έχουν μεγάλη αντοχή και μπορούν να παραλύσουν τις κοινωνικές αντιδράσεις με τρόπο ανάλογο της φυσικής επιβολής. Σίγουρα ο κάθε εθνικός κοινωνικός σχηματισμός είναι διαφορετικός και η εξίσωση του Μητσοτάκη με τον Ορμπάν ή τον Ερντογάν μπορεί να στερείται ακρίβειας, υπάρχουν ωστόσο καθοριστικές ομοιότητες, όπως και με τη διακυβέρνηση θατσερικής κοπής. Η οικοδόμηση κομματικού κράτους και ο ασφυκτικός έλεγχος της δημόσιας σφαίρας σε συνδυασμό με την σκληρή καταστολή της κοινωνικής διαμαρτυρίας, ειδικά σε πρακτικά μονοκομματικό καθεστώς, και σε συνδυασμό με τον νεοφιλελεύθερο μετασχηματισμό, παράγει πάντοτε αποτελέσματα σαν αυτά της Κυριακής που πέρασε, όταν δεν βρίσκει αποφασιστική μετωπική απάντηση.

Από την άλλη πλευρά, δεν χωρά αμφιβολία ότι η ηγεμονία Μητσοτάκη δεν έχει στέρεα θεμέλια και μπορεί να αμφισβητηθεί, καθώς οφείλεται επίσης σε κάποιους βελτιωμένους οικονομικούς δείκτες, οι οποίοι είναι ευάλωτοι σε διακυμάνσεις και μεταβολές μέσα σε μια διαρκώς κρισιακή διεθνή συγκυρία. Τι θα συμβεί δηλαδή όταν στερέψουν τα δισεκατομμύρια, όπως διακρίνεται στον άμεσο ορίζοντα; Πώς θα κρατηθεί αυτή η ηγεμονία χωρίς τα υλικά της ερείσματα; Δεν αποκλείεται να τη δούμε να ξεφουσκώνει γρήγορα, με τον ίδιο εντυπωσιακό τρόπο που την είδαμε να φουσκώνει την Κυριακή. Και εκεί οι δυνάμεις της αριστεράς θα πρέπει να είναι έτοιμες και συγκροτημένες για να κρατήσουν και πάλι όρθια την κοινωνία και να δώσουν εναλλακτική.

Το δεύτερο που είναι χρήσιμο να σημειώσουμε είναι ότι ο Σύριζα πληρώνει τη θεαματική του

μετάλλαξη. Έπειτα από μια διακυβέρνηση εφαρμογής μνημονιακών πολιτικών και μια άνευρη αντιπολίτευση, έκανε μια καμπάνια με παλαιά συνθήματα του ΠΑΣΟΚ. Να θυμίσουμε όμως ότι πασοκοποίηση στην υπόλοιπη Ευρώπη σημαίνει συρρίκνωση. Σχεδόν μοιραία συρρικνώθηκε, πόσο μάλλον που ήρθε αντιμέτωπος και με δομικά του προβλήματα. Είναι σε μεγάλο βαθμό ένα κόμμα προσωποκεντρικό και μιντιακό, ένα μετακόμμα, χωρίς ισχυρές ρίζες στην κοινωνία, γιατί δεν φρόντισε γι’ αυτό. Κυβέρνησε πέντε χρόνια χωρίς να οικοδομήσει την εξουσία του, χωρίς να αποκτήσει προσβάσεις σε σωματεία και κέντρα εξουσίας, χωρίς να στηρίξει ουσιαστικά τις κοινωνικές ομάδες που τον στήριξαν και χωρίς να πλήξει τις ομάδες και τα κέντρα εξουσίας που ήταν απέναντί του.

Και πάλι συναντούμε εδώ την υλικότητα λοιπόν. Ένα τέτοιο κόμμα δεν αντέχει πολλές και απότομες στροφές. Δεν αντέχει τη διεύρυνση μέχρι τον Αντώναρο και τον Κεδίκογλου. Υπάρχουν άλλωστε όρια στο πόσο μπορεί να ξεχειλώσει ένα αφήγημα παραμένοντας λειτουργικό. Στο πόσο η αναγκαία ηθική στάση απέναντι στους πρόσφυγες και τους μετανάστες μπορεί να διατυπώνεται στην ίδια φράση με την αναγκαιότητα συντήρησης του φράχτη στον Έβρο. Στα παραπάνω προστίθεται η αδυναμία του ΣΥΡΙΖΑ να κάνει μια προεκλογική καμπάνια με στόχο την προώθηση και ανάδειξη ορισμένων πλευρων του κοινωνικού του προγράμματος (βλ. προστασία πρώτης κατοικίας κα.) θέτοντας ως κύριο άξονα της προεκλογικής του ατζέντας τις υποκλοπές. Κυρίως όμως, ο Σύριζα έκοψε μόνος του τα πόδια του, συστηματικά και ξεκινώντας από το 2015, αφού οι τεράστιες απώλειές του προς το ΠΑΣΟΚ είναι απολύτως λογικές, για παραδοσιακούς ψηφοφόρους που δεν βλέπουν γιατί να μην στηρίξουν το κόμμα που στήριζαν πάντοτε, αν ο Σύριζα είναι απλώς το νέο παλιό.

Τριτο σημείο, η επίδοση της αριστεράς. Παρά τη θεαματική πτώση του Σύριζα, μικρά ήταν σχετικά τα οφέλη του ΚΚΕ, μικρή η βελτίωση των ποσοστών της ΑΝΤΑΡΣΥΑ, παρά την πάντα σημαντική ενεργητική της παρουσία στα κοινωνικά κινήματα, ενώ το ΜέΡΑ25 είχε απώλειες. Το ΚΚΕ έκανε όσα ανοίγματα μπορούσε -για παράδειγμα συμπεριέλαβε την Ξυροτύρη μαζί με την Κούνεβα- και σωστές επικοινωνιακά κινήσεις, κυρίως όμως έκανε δουλειά οικοδόμησης στους εργασιακούς χώρους και τη σπουδάζουσα νεολαία. Το ΚΚΕ δεν ξέχασε την υλικότητα, συνάρθρωσε την κοινωνική με την πολιτική του εκπροσώπηση και ανταμείφθηκε γι’ αυτό, στον βαθμό που το επιτρέπουν τα συνολικότερα χαρακτηριστικά του. Το ΜέΡΑ25 αντιθέτως, είναι ένα νέο κόμμα που ακόμη δεν έχει κατασταλλαγμένη ταυτότητα. Παρά την επικοινωνιακή προσπάθεια και τις ενδιαφέρουσες επιλογές προσώπων, δεν έδωσε ένα καθαρό στίγμα, δέχθηκε επίθεση πάνω σε αυτή την αδυναμία, δεν είχε το στελεχικό δυναμικό να την αντιμετωπίσει και συρρικνώθηκε. Αξίζει τη στήριξη στις επόμενες εκλογές, προκειμένου να μην στερηθεί το ελληνικό κοινοβούλιο μια αριστερή δύναμη ακόμη. Άλλωστε, η είσοδος ενός ακόμη κόμματος στη βουλή δυσκολεύει και την αυτοδυναμία Μητσοτάκη, αν αυτός θεωρηθεί ότι είναι ακόμη εφικτός στόχος.

Χρήσιμο είναι να σημειώσουμε στο τέλος αυτής της ανάλυσης των αποτελεσμάτων του κάθε κόμματος ότι σε πολιτικοθεωρητικό επίπεδο η προσέγγιση που βγαίνει ηττημένη είναι ο αριστερός λαϊκισμός μιας ορισμένης κοπής, όχι δηλαδή ο λαϊκισμός του Ρούσβελτ αλλά σίγουρα ο λαϊκισμός

των Λακλάου και Μουφ. Όπως ο Σύριζα ηττήθηκε από την υλικότητα της ηγεμονίας της ΝΔ, έτσι και η υλικότητα του ΚΚΕ υπερίσχυσε στην αριστερά. Η ηγεμονία δεν είναι ρητορικό παιχνίδι στο πλαίσιο της απευθείας σχέσης ενός ηγέτη με τις μάζες, όπως την έχουν σκεφτεί οι Λακλάου και Μουφ, αλλά συγκεκριμένη διάταξη μάχης, όπως την είχαν σκεφτεί ο Γκράμσι και νωρίτερα ο Λένιν.

Φυσικά, δεν είναι ακριβώς δουλειά μας να κάνουμε βαθύτερη κριτική στους κομματικούς σχηματισμούς της αριστεράς. Αυτή είναι πρωτίστως δουλειά των ανθρώπων που δίνουν τις μάχες από τις γραμμές τους. Κι ας επιχειρούμε να πούμε ορισμένα πράγματα υπό την πίεση του επείγοντος, Δική μας επιδίωξη είναι να προσφέρουμε έναν χώρο διαλόγου της όλης αριστεράς και κυρίως έναν χώρο από κοινού πληροφόρησης και σκέψης που να προτείνει ιδέες χρήσιμες σε όλη την κοινωνία.

Σε αυτή την κατεύθυνση, θα πρέπει να υπενθυμίσουμε ότι το αποτέλεσμα των ελληνικών εκλογών παρακολουθεί τη συντηρητική στροφή και άλλων ευρωπαϊκών κοινωνιών, στο πλαίσιο μιας διεθνούς κατάστασης που είναι τουλάχιστον ανησυχητική, σε μια συγκυρία πολέμου. Μαίνεται ένας πόλεμος στην Ουκρανία, ο οποίος απουσίασε δυσανάλογα από τη συζήτηση της προεκλογικής περιόδου. Στον πόλεμο αυτόν, η Ελλάδα, η ΕΕ και το ΝΑΤΟ συμμετέχουν με διάφορους τρόπους. Θα πρέπει να θυμόμαστε ότι πάντοτε ο πόλεμος συνεπάγεται φτωχοποίηση για τους λαούς και στραγγαλισμό των δημοκρατικών δικαιωμάτων. Δύσκολο λοιπόν να αποτελέσει εξαίρεση αυτός εδώ. Κανένα φωτεινό μέλλον δεν περιμένει τους ευρωπαϊκούς λαούς χωρίς τερματισμό του πολέμου. Ενός πολέμου που πάντοτε απειλεί να γίνει παγκόσμιος.

Σε αυτή την κατεύθυνση, θα πρέπει να σημειώσουμε και άλλες απουσίες από την προεκλογική συζήτηση, οι οποίες σηματοδοτούν το ανεστραμμένο είδωλο της δεξιάς ηγεμονίας. Κάποιες από αυτές, όπως το επείγον του οικολογικού μετασχηματισμού, τις έχουμε συνηθίσει λίγο περισσότερο στην Ελλάδα. Αλλά την απουσία του επείγοντος των χιλιάδων ψυχών που φυτοζωούν στα καμπς χωρίς τροφή και σε οργουελικές συνθήκες παρακολούθησης, την απουσία των πνιγμένων στο Αιγαίο, δεν τις είχαμε συνηθίσει και δεν πρέπει να τις συνηθίσουμε. Δυσανάλογη ήταν επίσης η συχνή και ενίοτε εργαλειακή επίκληση σε θέματα φύλου και φεμινισμού από τα κόμματα, η οποία όμως δεν αντιστοιχούσε σε ουσιαστικές επεξεργασίες και προτάσεις πολιτικής, ιδιαίτερα αν θυμηθούμε τη βαρύτητα των σχετικών κινημάτων στον δρόμο κατά την περίοδο που προηγήθηκε. Ιδιαίτερης βέβαια σημασίας η παρουσία της Πάολας Ρεβενιώτη στις λίστες των υποψηφίων.

Μα δεν μπορούμε να τα πούμε όλα. Δεν έχουμε καν τον χρόνο και τις δυνάμεις να τα πούμε όλα. Είμαστε κι εμείς αντιμέτωποι με τη δική μας υλικότητα. Ας πούμε ότι η κατάσταση είναι κάτι περισσότερο από δύσκολη. Ας πούμε ότι είδαμε χιλιάδες φίλους προχθές να αντιδρούν λέγοντας ότι θέλουν να εγκαταλείψουν τη χώρα. Δεν μπορούμε να τους κρίνουμε. Υπάρχει όμως μια μάχη να δοθεί εδώ. Και εμείς υποσχόμαστε να τη δώσουμε. Δεν πάμε πουθενά. Είμαστε Γιακωβίνοι.